

REFERENCES

- Berenda, N. I., Redziuk, T. Yu., and Vorona, K. V. "Upravlinnia strukturoiu kapitalu pidpriemstva" [Management of the Capital Structure of the Enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 1, no. 19 (2018): 14-18.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Dryha, S. H. "Dysproportsii v strukturi kapitalu pidpriemstva ta yikh vplyv na finansovi pokaznyky roboty pidpriemstva" [Disparities in the Capital Structure of the Enterprise and Their Impact on the Financial Performance of the Enterprise]. *Molodyi vchenyi*, no. 8 (48) (2017): 441-445.
- Kovalchuk, N. O. et al. "Modeling of the optimal structure of meat processing enterprises". *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 4 (31) (2019): 270-278.
- Kovalchuk, N. O., and Railian, Yu. S. "Kontseptualni zasady optymizatsii struktury kapitalu vitchyznianskykh pidpriemstv" [Conceptual Principles of Optimizing the Capital Structure of Domestic Enterprises]. *Ekonomichnyi visnyk*, no. 117 (2017): 161-171.
- Ponomaryov, D. E. "Kapital pidpriemstva: sutnist ta analiz formuvannia i vykorystannia" [Enterprise Capital: Essence and Analysis of Formation and Use]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 5 (2016): 53-58.
- Shcherban, O. D., and Nevdachyna, O. I. "Teoretychni aspekty vyznachennia sutnosti ta struktury kapitalu pidpriemstva" [Theoretical Aspects of Determining the Nature and Structure of Enterprise Capital]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 3 (14) (2019): 284-289.
- Shvets, Yu. O., and Kuznetsova, A. V. "Osoblyvosti upravlinnia strukturoiu kapitalu promyslovoho pidpriemstva v umovakh kryzy" [Features of Capital Management of an Industrial Enterprise in a Crisis]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii: ekonomichni nauky*, no. 35 (2019): 77-81.
- Stoliarov, V. F., and Ostrovetskyi, V. I. "Osnovni faktory formuvannia struktury finansovoho kapitalu pidpriemstva" [The Main Factors in Forming the Structure of Financial Capital of the Enterprise]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 2 (44) (2016): 87-94.

УДК 336.145
JEL: H70; H72; H80

БЮДЖЕТ УЧАСТІ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА ПРИКЛАДІ М. ЛЬВОВА

© 2020 КРУГЛЯКОВА В. В., ЖОВТЯК К. В., КОЛІСНИК М. І.

УДК 336.145
JEL: H70; H72; H80

Круглякова В. В., Жовтяк К. В., Колісник М. І. Бюджет участі як дієвий інструмент розвитку територіальної громади на прикладі м. Львова

У статті розглянуто суть і значення участі громадськості у бюджетному процесі. Визначено бюджет участі як один з найбільш ефективних інструментів розвитку територіальних громад. Проаналізовано історію виникнення партисипативного бюджетування у світі та його впровадження в Україні. Розглянуто ключові моменти та принципи, на яких ґрунтується бюджет участі. Виділено основні етапи реалізації партисипативного бюджету. Визначено бюджет участі одним з найбільш дієвих засобів взаємодії влади та громадськості. Визначено, як бюджет участі сприяє прозорості бюджетного процесу та підвищенню громадської свідомості й ініціативності. Бюджет участі стає гарантією довіри між владою та населенням. У статті проаналізовано вплив запровадження практики партисипативного бюджетування на різні сфери життя громадськості, а саме: на економічну, соціальну, політичну та культурну. Вказано на необхідність систематичного аналізу показників громадських бюджетів і їх динаміки з моменту запровадження ідеї участі громад у бюджетному процесі і до сьогодні. Розглянуто статистику планування та реалізації громадських проєктів на прикладі міста Львова у 2016–2019 рр. як одного з найуспішніших за критерієм участі громад у бюджетному процесі. Визначено особливості планування, реалізації, організації громадських проєктів міста Львова. Визначено основні переваги та недоліки практики залучення громадськості до участі в бюджетному процесі на місцевому рівні. Обґрунтовано необхідність удосконалення механізму планування та реалізації бюджету участі. Вказано на основні проблеми, що виникають на етапі планування та реалізації громадських проєктів. Запропоновано можливі напрями покращення практики партисипативного бюджетування в Україні.

Ключові слова: бюджет участі, територіальна громада, партисипативне бюджетування, бюджетний процес, громадський проєкт.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-370-376>

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Круглякова Віра Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансового менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: vira.krugliakova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0688-8704>

Жовтяк Катерина Валеріївна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: zhovtyak2014@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7190-0650>

Колісник Марія Ігорівна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: mkolisnik17@gmail.com

Круглякова В. В., Жовтяк Е. В., Колисник М. И. Бюджет участия как действенный инструмент развития территориальных общин на примере г. Львова

В статье рассмотрены суть и значение участия общественности в бюджетном процессе. Определен бюджет участия как один из наиболее эффективных инструментов развития территориальных общин. Проанализирована история возникновения партисипативного бюджетирования в мире и его внедрения в Украине. Рассмотрены ключевые моменты и принципы, на которых основывается бюджет участия. Выделены основные этапы реализации партисипативного бюджета. Определен бюджет участия как один из самых действенных средств взаимодействия власти и общественности. Определено, как бюджет участия способствует прозрачности бюджетного процесса и повышению общественного сознания и инициативности. Бюджет участия становится гарантией доверия между властью и населением. В статье проанализировано влияние внедрения практики партисипативного бюджетирования на различные сферы жизни общественности, а именно: на экономическую, социальную, политическую и культурную. Указано на необходимость систематического анализа показателей общественных бюджетов и их динамики с момента внедрения идеи участия общин в бюджетном процессе и до сегодняшнего дня. Рассмотрена и проанализирована статистика планирования и реализации общественных бюджетов на примере города Львова в 2016–2019 гг. как одного из самых успешных по критерию участия общин в бюджетном процессе. Определены особенности планирования, реализации, организации общественных проектов города Львова. Определены основные преимущества и недостатки практики привлечения общественности к участию в бюджетном процессе на местном уровне. Обоснована необходимость усовершенствования механизма планирования и реализации бюджета участия. Указано на основные проблемы, возникающие на этапе планирования и реализации общественных проектов. Предложены возможные варианты улучшения практики партисипативного бюджетирования в Украине.

Ключевые слова: бюджет участия, территориальная община, партисипативное бюджетирование, бюджетный процесс, общественный проект.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 8.

Круглякова Вера Владимировна – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансового менеджмента, Львовский национальный университет имени Ивана Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79001, Украина)

E-mail: vira.krugliakova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0688-8704>

Жовтяк Екатерина Валерьевна – студентка, Львовский национальный университет имени Ивана Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79001, Украина)

E-mail: zhovtyak2014@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7190-0650>

Колисник Мария Игоревна – студентка, Львовский национальный университет имени Ивана Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79001, Украина)

E-mail: mkolisnik17@gmail.com

Kruhliakova V. V., Zhovtiak K. V., Kolisnyk M. I. The Participation Budget as an Effective Instrument for the Development of Territorial Community, Example of the City of Lviv

The article takes into consideration the essence and importance of public participation in the budget process. The participation budget is defined as one of the most effective instruments for the development of territorial communities. The history of the emergence of the participation budgeting in the world and its introduction in Ukraine is analyzed. The key points and principles on which the participation budget is based are considered. The main stages of implementation of the participation budget are allocated. The participation budget has been defined as one of the most effective means of interaction between the government and the public. It is defined how the participation budget contributes to the transparency of the budgetary process and enhancement of public awareness and engagement. The participation budget is a guarantee of trust between the government and the population. The article analyzes the impact of the introduction of the practice of the participation budgeting on various areas of public life, i.e., economic, social, political and cultural. It is pointed out the need for a systematic analysis of the indicators of public budgets and their dynamics from the moment of introduction of the idea of community participation in the budget process and up to the present day. The statistics of planning and implementation of public budgets on the example of the city of Lviv in 2016–2019 as one of the most successful in terms of community participation in the budget process is considered and analyzed. The specifics of planning, implementation and organization of public projects of the city of Lviv have been defined. The main advantages and disadvantages of the practice of involving the public in the budget process at the local level are identified. The need to improve the mechanism of planning and implementation of the participation budget is substantiated. The main problems arising during the planning and implementation phase of public projects are specified. Possible options for improving the practice of the participation budgeting in Ukraine are proposed.

Keywords: participation budget, territorial community, participation budgeting, budget process, public project.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Kruhliakova Vira V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Financial Management, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: vira.krugliakova@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0688-8704>

Zhovtiak Kateryna V. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: zhovtyak2014@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7190-0650>

Kolisnyk Mariia I. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: mkolisnik17@gmail.com

Одним із принципів функціонування демократичної держави є принцип прозорості та залучення громадськості до участі в бюджетному процесі. Він виступає ефективним способом співпраці влади з громадою та залучення останньої до вирішення важливих проблем на місцевому рівні. Оскільки на сьогодні реалізація громадських проектів в Україні відбувається із застосуванням тенденцій, притаманних польській моделі участі громадськості в бюджетному процесі, то необхідним заходом є систематичний аналіз показників та їх динаміки з моменту запровадження ідеї участі громадськості в бюджетному процесі і до сьогодні на прикладі м. Львова.

Дослідженнями в контексті реформ самоврядування та децентралізації займалися такі науковці, як Н. Бак, С. Дяченко й ін. Окрім того, теоретичні засади бюджету участі як одного із способів реалізації принципів децентралізації влади є темами наукових робіт М. Степури, І. Сотника, Ю. Глуценка. Проблеми залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні розглядали І. Луніна, А. Лучка й ін. Незважаючи на наявність значної кількості напрацювань, тематика планування та реалізації бюджетів розвитку потребує подальших досліджень. Свого доопрацювання потребує питання впливу учасницького (партисипативного) бюджетування на розвиток територіальних громад. Також, на нашу думку, необхідно виокремити основні проблеми, які виникають на етапі планування та виконання бюджетів участі та перспективи їх вирішення.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних засад участі громадськості в бюджетному процесі на місцевому рівні, а також здійсненні порівняльного аналізу планування та реалізації громадських проектів протягом 2016–2019 рр. у м. Львові як одному з найуспішніших міст України у запровадженні практики бюджету участі.

Одним із найрозповсюдженіших і найбільш дієвих інструментів участі громадськості в бюджетному процесі є бюджет участі або так званий партисипативний бюджет. Партисипативний бюджет є механізмом, який передбачає найвищий рівень участі громадськості у бюджетному процесі [1, с. 8]. Його суть полягає в тому, що кожному громадянину надається право на участь у розподілі коштів місцевого бюджету через створення проектів, спрямованих на розвиток територіальної громади та/або голосування за них. Реалізація бюджету участі може відбуватися на різних рівнях: державному, регіональному та навіть в окремих мікрорайонах або установах [2, с. 26].

Ідея партисипативного бюджетування вперше була запроваджена у 1985 р. в Південній Америці. В Україні механізм бюджету участі почав працювати завдяки українсько-польському партнерству, яке було започатковано у 2015 р. Першими містами, що

випробували на собі принципи участі громадськості в бюджетному процесі, стали Черкаси, Полтава та Чернігів. Станом на сьогодні бюджет участі активно функціонує у 45 містах України [3, с. 33].

Правила й основні положення процесу використання бюджету участі розробляються з урахуванням наявних фінансових ресурсів громади та потреб місцевих жителів та на даному етапі впровадження – спираючись на досвід сусідньої Польщі. В Україні документом, що регулює процес планування та використання бюджету участі, є Положення про бюджет участі, яке затверджується рішенням місцевих рад [4, с. 26].

Важливими принципами, на яких ґрунтується бюджет участі, є рівність прав на участь усіх учасників в основних заходах розвитку та принцип співучасті місцевих органів влади, проектних центрів та ініціативних груп громадян. Не менш важливими принципами також можна вважати принцип самоорганізації учасників на прийнятті колегіальних і спільних рішень, а також принцип ініціативності, згідно з яким кожен учасник може висловити своє бачення вирішення тих чи інших проблем [5, с. 91]. Ще одним принципом є інформаційна відкритість та гнучке мотивування громадян до участі через конкурси, рейтинги та за допомогою інших стимулів. Також до принципів бюджету участі можна віднести принцип послідовності дій, що визначає бюджет участі як розгорнутий у часі процес, який включає такі етапи:

- ✦ затвердження органом місцевого самоврядування параметрів бюджету участі і прогнозних показників на наступний бюджетний період;
- ✦ подання громадських проектів;
- ✦ оцінка та прийняття проектів на голосування;
- ✦ голосування та визначення проектів-переможців;
- ✦ реалізація проектів переможців;
- ✦ звітування та оцінка результатів реалізації проектів [6, с. 103].

В Україні бюджет участі працює лише п'ять років, проте певні результати та його вплив на різні аспекти суспільного життя громад можемо все одно виокремити. Вплив запровадження практики партисипативного бюджетування в Україні на різні сфери життя громадськості, а саме економічну, соціальну, політичну на культурну, узагальнимо і наведемо у табл. 1.

Процес дослідження основних тенденцій та проблемних аспектів партисипативного бюджету пропонуємо здійснювати на прикладі громадських проектів міста Львова протягом 2016–2019 рр. Практика бюджету участі в місті була запроваджена саме у 2016 р. І з кожним роком в межах партисипативного бюджетування у Львові успішно

Вплив запровадження бюджету участі на окремі сфери суспільного життя територіальних громад

Сфера впливу	Результати
Економічна	<ul style="list-style-type: none"> – збалансована економічна політика; – розвиток інфраструктури; – ефективність використання фінансових ресурсів на місцевому рівні; – бюджет участі допомагає оперативно реагувати на найбільш гострі економічні проблеми в житті громади
Соціальна	<ul style="list-style-type: none"> – соціальна згуртованість та інтеграція; – розвиток громадянської освіти; – поява нових лідерів; – розвиток громадянського суспільства
Політична	<ul style="list-style-type: none"> – зростання якості державного управління на місцевому рівні; – підвищення рівня довіри місцевого населення до політичної влади; – зростання ефективності політичних рішень на виконання політичних завдань; – активне сприяння децентралізації влади
Культурна	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення розвитку сфери культури; – розвиток культурного простору громади; – розбудова культурного діалогу

Джерело: сформовано авторами на основі [1, с. 26].

реалізується безліч громадських проєктів, які є ініціативами самих мешканців і спрямовані, перш за все, на покращення благоустрою територіальної громади в цілому.

Отже, проаналізуємо статистику планування та реалізації громадських проєктів на прикладі міста Львова протягом 2016–2019 рр. У перший рік запровадження бюджету участі у місті на реалізацію партисипативного бюджетування було передбачено бюджет у розмірі 20 млн грн. При цьому до розгляду було подано 259 проєктів за загальну суму 145353,9 тис. грн, з них 162 проєкти – малі та 97 – великі. Варто зазначити, що всі проєкти, вартість реалізації яких становить від 50 тис. грн до 600 тис. грн, відносяться до групи малих, а проєкти вартістю від 600 тис. грн до 3 000 тис. грн – до групи великих [2, с. 26]. Проте активність голосування у 2016 р. була дуже низькою – лише 21215 осіб. Це пояснюється низьким рівнем поінформованості громади міста про можливість участі у бюджетному процесі та неефективну інформаційну кампанію самих ініціаторів проєктів. За результатами голосування перемогло 67 проєктів на загальну суму 17529,9 тис. грн. Тобто передбачені на бюджет участі 2016 р. кошти були використані не в повному обсязі [7].

У 2017 р. обсяг планового бюджету участі залишився на рівні попереднього періоду – 20 млн грн. Кількість поданих на розгляд проєктів збільшилась до 294. Серед цих проєктів подано 217 малих – на суму 82851,5 тис. грн та 77 великих – на суму 152128,9 тис. грн. Кількість учасників голосування також суттєво

збільшилась – 72061 осіб. За результатами голосування 38 проєктів на суму 25 737,2 тис. грн було визначено переможцями. Як бачимо, 2017 р. обсяг фактично використаних коштів громадського бюджету перевищує запланований. З цих проєктів 45 % відносяться до категорії «освітні та медичні». Слід зазначити, що більшість проєктів, які перемогли, були саме освітніми. Загалом з 2017 р. заклади освіти стали активними учасниками партисипативного бюджетування. Серед великих проєктів, які перемогли, два були освітніми, а серед малих – таких проєктів було 15. З часом це призвело до того, що проєкти інших категорій не могли конкурувати із освітніми через їх потужний інформаційний ресурс. Саме це зумовило запровадження у наступному 2018 р. так званої «квоти переможців», яка передбачає, що не менше 40 % малих проєктів-переможців повинні належати до категорії «інші», що дало можливість реалізації програм у сфері спорту, навколишнього середовища, житлово-комунального господарства тощо [7].

У 2018 р. плановий обсяг бюджету участі збільшився до 21 млн грн. Проте кількість поданих проєктів має зворотну тенденцію – скорочення до 159. Загальна сума поданих проєктів 141566,7 тис. грн, з неї 55376,9 тис. грн займають малі проєкти та 86189,7 тис. грн – великі. До голосування долучилося 68285 осіб, що в результаті принесло перемогу 48 малим та 6 великим громадським проєктам. Також слід зазначити, що у 2018 р. з усіх поданих проєктів до етапу голосування дійшло лише 137,

тобто лише 86 % із загальної кількості тих, що були подані до розгляду. Загалом з кожним роком проекти, які подаються на реалізацію за кошти громадського бюджету, перевіряються все більш ретельніше: деякі з них, через невідповідність умовам участі, не допускаються до етапу голосування, деякі повертаються на доопрацювання [7].

2019 р. у Львові до розгляду було подано 219 проектів на суму 215215,4 тис. грн. До етапу голосування було допущено лише 191 проект, що становить 87 % загальної кількості поданих. Участь у голосуванні взяли 103726 осіб, що на понад 50 % більше, ніж торік, і показало рекордну кількість учасників за останні 4 роки. За підсумками голосування у 2019 р. кількість проектів-переможців досягла 55, з них 7 великих на суму 20887,1 тис. грн та 48 малих на суму 27681 тис. грн. Серед великих проектів, які прийняті до реалізації, чотири входять у категорію «освіта та медицина», решта три – з категорії «інші». Завдяки цьому громада міста отримала значні суми фінансу-

вання на сучасне діагностичне обладнання для медичної установи, модернізацію дитячої лікарні, відкритий простір для розвитку, збереження місцевих об'єктів навколишнього середовища тощо [7].

Як видно з рис. 1, найбільша кількість громадських проектів у рамках реалізації бюджету участі була подана у 2017 р. У 2018 р. їхня кількість зменшилась на 46 % порівняно з попереднім періодом. Така тенденція в основному була спричинена посиленням контролю за дотриманням умов участі в громадському бюджеті та ретельністю перевірки проектів на етапі їх розгляду. У 2019 році відбулось зростання – на 38 % порівняно з минулим показником. Також слід зазначити те, що у 2019 році частка проектів, які було відхилено та недопущено до голосування, є найнижчою за усі попередні роки – лише 2 %. А це свідчить про зростання досвіду мешканців у проектній роботі та їхній обізнаності у сфері партисипативного (учасницького) бюджетування.

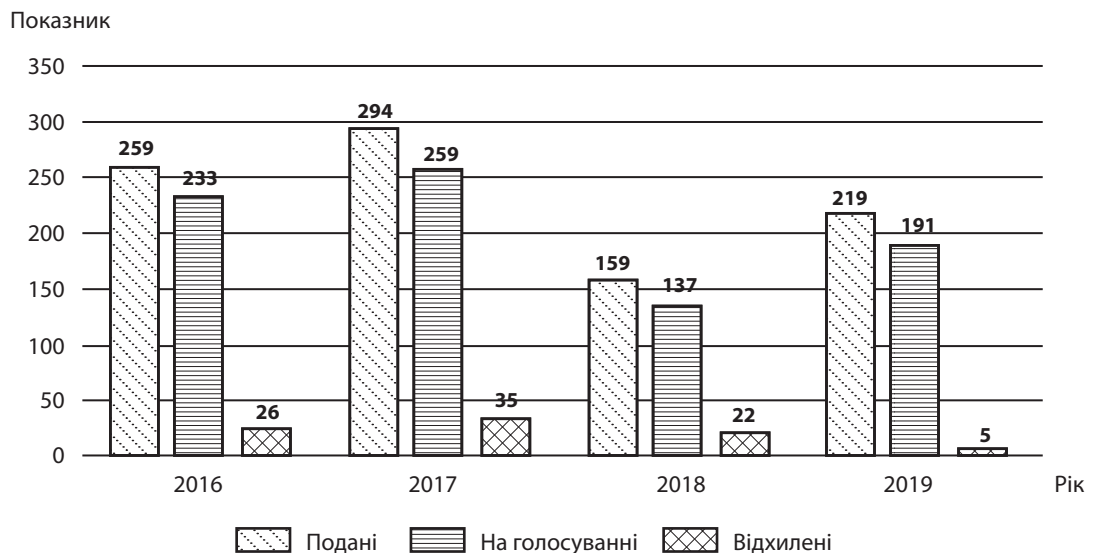

Рис. 1. Динаміка поданих до розгляду громадських проектів у рамках реалізації бюджету участі м. Львова протягом 2016–2019 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [7].

За даними рис. 2, у 2017 р. відбулось суттєве зменшення кількості громадських проектів, що перемогли в рамках реалізації бюджету участі – на 43 % порівняно з попереднім роком. Проте впродовж наступних 2018–2019 рр. цей показник збільшувався. Відносний приріст проектів-переможців у 2018 р. становив 42 %, у 2019 р. відбулось несуттєве збільшення їх кількості на 1,8 %.

Слід зазначити, що всі проекти, які подаються на громадський бюджет у львівській територіальній громаді, поділяються на дві категорії. До категорії «Освітні та медичні проекти» належать ті, які стосуються приміщень і територій шкіл, інших навчальних закладів або територій закладів охорони

здоров'я. Категорія «Інші проекти» вміщує в себе усі ті, які не стосуються освітніх і медичних закладів, і частка таких проектів має бути не менше 40 % від загальної кількості проектів-переможців [2, с. 26–27].

Як бачимо з рис. 3, впродовж 2016–2017 рр. за кошти бюджету участі реалізувались в більшості проекти в галузі освіти та медицини. Проте після введення у 2018 р. «квоти переможців» співвідношення між цими двома категоріями почало поступово вирівнюватись, і багатьом освітнім проектам довелося поступитися першістю. Результатом таких нововведень стало переважання кількості проектів в категорії «інші» над кількістю освітніх і медичних. За результатами голосування 2019 року кількість освітніх і медичних проектів перевищує кількість інших на 4 %.

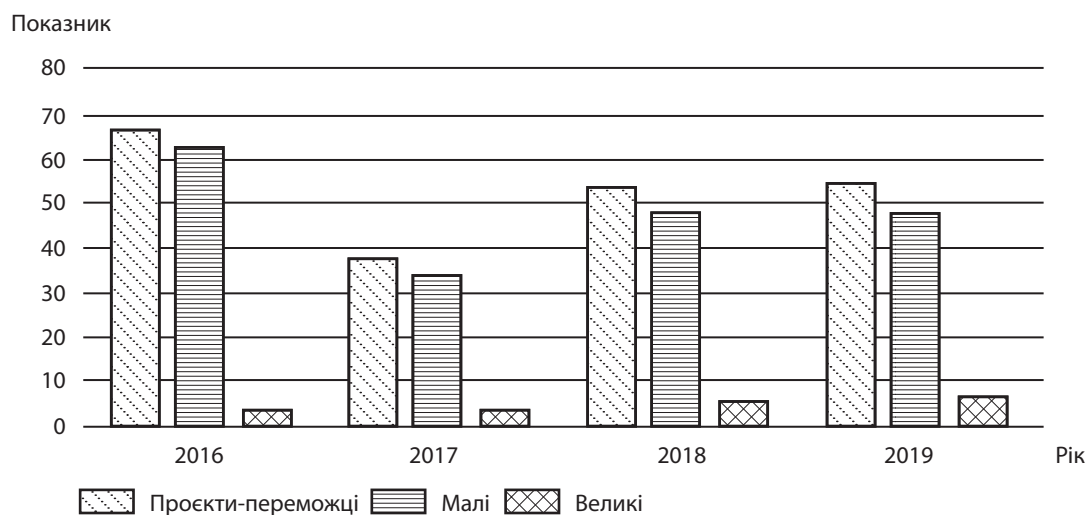

Рис. 2. Кількість проєктів, що перемогли в рамках реалізації бюджету участі м. Львова протягом 2016–2019 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [7].

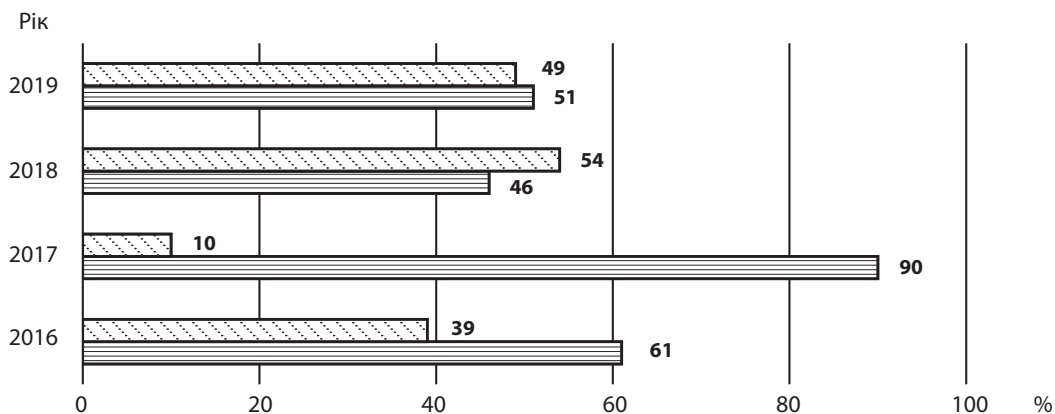

Рис. 3. Співвідношення кількості громадських проєктів-переможців за категоріями протягом 2016–2019 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [7].

Отже, на основі проведеного аналізу можемо виокремити такі особливості у практиці планування та виконання громадського бюджету міста Львова протягом 2016–2019 рр. [8, с. 112]:

- ✦ більші можливості залучення голосів за той чи інший проєкт у навчальних закладів порівняно з іншими проєктами, пов'язаними, зокрема, з інноваціями, соціальною сферою, навколишнім середовищем тощо;
- ✦ відсутність чіткої класифікації проєктів у межах категорій. Оскільки всі проєкти громадського бюджету, що не стосуються освітніх і медичних закладів, відносять до категорії «інші», це унеможливає відслідковування та порівняння статистики по проєктах, пов'язаних із благоустроєм міста, житлово-комунальною сферою, охороною навколишнього середовища, інноваціями тощо;
- ✦ відносно низька та нестабільна залученість громади міста до голосування за громадський бюджет, зокрема, у зв'язку із недостатньою

інформаційною кампанією та незручностями у процесі голосування;

- ✦ виникнення проблем на етапі подання до розгляду проєктів, зокрема, пов'язаних із підготовкою документації, коректним складанням кошторисів таких проєктів тощо;
- ✦ наявність у територіальній громаді довгострокових проєктів, реалізація яких потребує тривалих термінів. До прикладу, деякі громадські проєкти, які отримати фінансування ще у 2016 р., ще досі знаходяться в процесі реалізації.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна стверджувати, що бюджет участі є найбільш дієвим інструментом взаємодії місцевої влади та громадськості, який вдало поєднує в собі принципи демократії та прозорості. Безумовно, його впровадження в умовах децентралізації надає значні переваги для територіальних громад: сприяння реалізації тих проєктів, яких реально по-

требують громадяни; підвищення громадської свідомості й обізнаності в питаннях участі в бюджетному процесі; збільшення рівня довіри громадян до органів місцевого самоврядування, що в сукупності дає можливість успішної реалізації громадських проєктів і забезпечення сталого розвитку територіальної громади.

Водночас для підвищення ефективності партисипативного бюджетування механізм планування та реалізації бюджету участі потребує свого удосконалення. Беручи до прикладу бюджет участі міста Львова, можемо стверджувати, що практика залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні потребує вирішення певних проблем, зокрема, в частині урегулювання кількості громадських проєктів-переможців між різними категоріями, заохочення активності та ініціативності мешканців територіальної громади, досягнення ефективності інформаційної кампанії стосовно громадських проєктів, підвищення обізнаності громадян стосовно практики розробки та подання громадських проєктів, удосконалення системи дистанційного голосування за проєкти тощо. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Донос Л., Плоский К. Упровадження та вдосконалення Громадського бюджету: практичні рекомендації : навч. посіб. Київ, 2019. 98 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/485/Public_Budget_2019.pdf
2. Інструменти громадської участі: Львів 2019. *Академія громадської участі*. URL: <https://rm.coe.int/handbook-instruments-of-civil-participation-lviv/1680994037>
3. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі : навч. посіб. Київ, 2017. 131 с. URL: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Управління-розвитком-ОТГ.pdf>
4. Сизоненко О. Бюджет участі в системі публічних фінансів. *Світ фінансів*. 2019. № 1 (58). С. 111–120. URL: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1099>
5. Кириленко О., Чайковська І. Перспективи запровадження бюджету участі в Україні на основі зарубіжного досвіду. *Вісник ТНЕУ*. 2015. № 2. С. 86–100. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2599/3/Кириленко.pdf>
6. Глущенко Ю. А. Партиципаторний бюджет як інноваційний інструмент управління на місцевому рівні. *Вісник НАДУ при Президентіві України*. 2017. Вип. 4. С. 100–106. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/74/files/611a3ecc-fb48-4330-8015-aa063bf59d5e.pdf>
7. Громадський проєкт. Львів. Розділ «статистика». URL: <https://gb.city-adm.lviv.ua/statistics>
8. Лещук Г. В. Теоретико-прикладні аспекти планування та реалізації громадських проєктів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 2. Ч. 2. С. 109–114. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25454/1/%D0%9B%D0%B5%D1%89%D1%83%D0%BA%D0%93.%20%D0%92.pdf>

REFERENCES

- Berdanova, O. V. et al. "Upravlinnia rozvytkom obiednanykh terytorialnykh hromad na zasadakh hromadskoi uchasti" [Management of the Development of United Territorial Communities on the Basis of Public Participation]. Kyiv, 2017. <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Управління-розвитком-ОТГ.pdf>
- Donos, L., and Ploskyi, K. "Uprovadzhennia ta vdoskonalennia Hromadskoho biudzhetu: praktychni rekomendatsii" [Implementation and Improvement of the Public Budget: Practical Recommendations]. Kyiv, 2019. https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/485/Public_Budget_2019.pdf
- "Hromadskyi proiekt. Lviv. Rozdil «statystyka»" [Public Project. Lviv. Section "Statistics"]. <https://gb.city-adm.lviv.ua/statistics>
- Hlushchenko, Yu. A. "Partytspatoryni biudzhety yak innovatsiyni instrument upravlinnia na mistsevomu rivni" [Participatory Budget as an Innovative Management Tool at the Local Level]. *Visnyk NADU pry Prezidentovi Ukrainy*. 2017. <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/74/files/611a3ecc-fb48-4330-8015-aa063bf59d5e.pdf>
- "Instrumenty hromadskoi uchasti: Lviv 2019. Akademiia hromadskoi uchasti" [Tools of Public Participation: Lviv 2019. Academy of Public Participation]. <https://rm.coe.int/handbook-instruments-of-civil-participation-lviv/1680994037>
- Kyrylenko, O., and Chaikovska, I. "Perspektyvy zaprovadzhennia biudzhetu uchasti v Ukraini na osnovi zarubizhnogo dosvidu" [Prospects for the Introduction of a Budget for Participation in Ukraine Based on Foreign Experience]. *Visnyk TNEU*. 2015. <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2599/3/Кириленко.pdf>
- Leshchuk, H. V. "Teoretyko-prykładni aspekty planuvannia ta realizatsii hromadskykh proiektiv" [Theoretical and Applied Aspects of Planning and Implementation of Public Projects]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2019. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/25454/1/%D0%9B%D0%B5%D1%89%D1%83%D0%BA%D0%93.%20%D0%92.pdf>
- Syzonenko, O. "Biudzhety uchasti v systemi publichnykh finansiv" [Budget for Participation in the Public Finance System]. *Svit finansiv*. 2019. <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1099>